

GARBRANT ADRIAENSZ:
BREDERODE.

Garbrant Adriaensz Brederode, Amstredammer
is geboren in't Jaer 1585, den 16^{en} Maert,
geboortidaen den 23^{en} Aug. des Jaers 1618, opduer-
zins geboortis, tusschen den 10. ueden s' Vormiddags.

1616

1617

1618

...

1622

G. A. Brederoods
Spaanschen Grabander
IEROLIMO.
Ghespeelt op de eerste Duytsche
ACADEMIE.

T'AMSTELREDAM,

Doo: Cornelis Lodowijckz vander Platten/Boeck,
verkeper/in d'Italiaensche Speld; 1618.

#Literatürgeschiedenisonderwijs2016

Twee goede-praktijkvoorbeelden

Erwin Mantingh (UU) & Theo Witte (RUG)

Universiteit Utrecht

rijksuniversiteit
 groningen

Vakdidactiek
 Geesteswetenschappen

OU • RU • RUG • UL • UU • UVA • VU

Literatuurgeschiedenisonderwijs 2016

Doelen en opzet workshop

Opbrengst workshop HSN 29

Literatuuronderwijs behoeft (top 3):

1. **leermiddelen en didactiek** die aansluiten bij huidige stand van kennis
2. beter doordachte **visie en legitimering**
3. minder strikte **afbakening** t.o.v. andere media, kunsten, talen, geschiedenis en filosofie

Manifest Nederlands op school

1. Bewust literair competent
2. Samenhang: taalvaardigheid-literatuur
3. Denkvaardigheden stimuleren

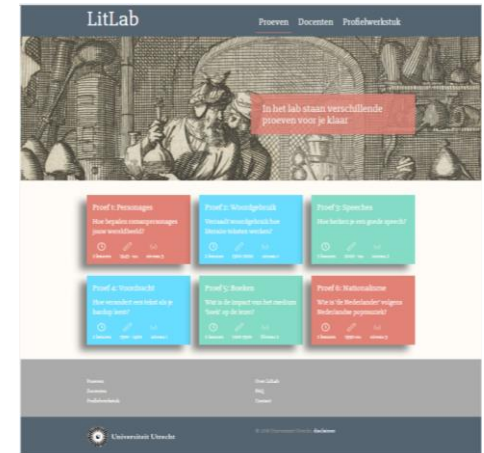

Literatuurgeschiedenis

Van stippen naar lijnen

Stippen: los lesmateriaal

- vaak op één tekst gericht
- niet altijd: recent voorbeeld LitLab
- zie werkblad en bundel

De grote lijn(en) tussen de stippen?

- (in Nederland) *Dautzenberg, Laagland, Literatuur in Zicht*, literatuurgeschiedenis.nl?
- op zoek naar andere mogelijkheden

Twee goede-praktijkvoorbeelden

Opbrengsten en werkzame bestanddelen

Zie werkblad (voorkant):

- (1) Literatuurgeschiedenis in Vogelvlucht
 - historisch-thematisch (H5, Unic)
- (2) Literatuurgeschiedenis als ideeëngeschiedenis
 - cultuurhistorisch (V5, KKC)

Noteer straks (tijdens en na het kijken):

Beoogde opbrengsten
(in termen van leerdoelen)

Werkzame bestanddelen
(didactische middelen)

UniC: 'jonge' school (Utrecht, 2004)

Marlies Schouwstra & Eva Meylink, 5 havo

- Elke **leerling** is uniek. Daarom stimuleren wij de ontwikkeling van de unieke talenten, interesses en vaardigheden.
- Ons **onderwijs** is uniek, omdat we kennisverwerving verbinden met samenwerkend leren en persoonlijke groei.
- Onze **school** is uniek, omdat we met innovatief onderwijs een eigen weg inslaan.

Globale opzet lessenserie – 5 havo

Literatuurgeschiedenis in vogelvlucht

- 1-2: (docent:) **Vogelvlucht 1** – vijf perioden
3-4: **groepsopdracht** – verwerking en verbreding
5-7: **presentaties** – vijf perioden (à 30 minuten)
8-9: **individuele opdracht** - verdieping
10 : uitloop en evaluatie

Groepsopdracht (5 of 6 lln.) - verbreding:

- 5 presentaties over 1 periode
- hierin komen 5/6 werken en 8 thema's aan bod

Individuele opdracht – verdieping:

- lezen van historisch (zie groepsopdracht) en hedendaags literair werk op het eigen niveau
- schriftelijk werkstuk: thematische vergelijking

Websites: Literatuurgeschiedenis.nl en Lezenvoordelijst.nl

Vogelvlucht (Unic)

1000 1100 1200 1300 1400 1500 1600 1700 1800 1900 2000

literatuurgeschiedenis.nl

Literatuurgeschiedenis.nl beschrijft de geschiedenis van de hele Nederlandse literatuur van 'Hebba olla vogala' tot *Tirza*. De website met teksten, beelden en opdrachten wordt veel gebruikt in het onderwijs en daarbuiten.

Middeleeuwen	Gouden Eeuw	Achttiende Eeuw	Negentiende Eeuw	Twintigste/Eenentwintigste Eeuw
				
De Middeleeuwen	De Gouden Eeuw	De Achttiende Eeuw	De Negentiende Eeuw	De Twintigste/Eenentwintigste Eeuw
in 20 hoofdstukken	in 20 hoofdstukken	in 15 hoofdstukken	in 15 hoofdstukken	in 20 hoofdstukken
teksten schrijvers thema	teksten schrijvers thema	teksten schrijvers thema	teksten schrijvers thema	teksten schrijvers thema
scriptorium spreekwoorden Middelnederlands in tien lessen De Nederlanden in kaart				

[leerlingeninfo](#) [docenteninfo](#) [colofon](#)

Universiteit Utrecht

Vakdidactiek
Geesteswetenschappen

OU • RU • RUG • UL • UU • UVA • VU

Literatuurgeschiedenis in vogelvlucht

Opbrengsten en werkzame bestanddelen

Noteer individueel in 2 minuten:

Beoogde opbrengsten
(in termen van leerdoelen)

Werkzame bestanddelen
(didactische middelen)

Literatuurgeschiedenis als ideeëngeschiedenis

Martijn Koek en collega's
5 vwo
Keizer Karel College
Amstelveen

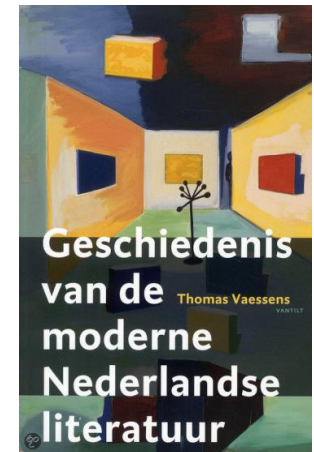
Lezen vo
DE LIJST

Keizer Karel College Amstelveen (5 vwo)

- Heeft sinds het studiehuis (1998) een vakoverstijgend vak + sectie voor literatuur (GLO – met ckv-component)
- Westerse cultuurgeschiedenis – toegespitst op de ideeën (wereldbeeld)
- Start in vwo 5
- Twee lessen per week

Ideeëngeschiedenis KKC

Universiteit Utrecht

Vakdidactiek
Geesteswetenschappen

OU • RU • RUG • UL • UU • UVA • VU

Wat gaan we behandelen?

Representatieve vraag schoolonderzoek V6:

Antoinette en Charlotte zijn goede vriendinnen. Op een middag vertelt Charlotte over haar nieuwe Duitse vriend: ze straalt van geluk. 'Het is echt een bijzondere jongen. En héél romantisch! Hij stuurt me zelfgeschreven gedichten vol verlangen, kan echt praten over zijn emoties, en is avontuurlijk en reislustig.' Charlotte zucht. 'Ik denk dat ik hem gevonden heb – het lijkt misschien gek, maar met hem wil ik trouwen.' Hierop legt Antoinette haar broodje neer en zegt: 'Nou, als hij echt een romantisch type is dan zou ik dat nou juist niet doen. Daar gaan jij en hij niet gelukkig van worden.'

Verklaar dit negatieve advies

Literatuur- als ideeëngeschiedenis

Opbrengsten en werkzame bestanddelen

Noteer individueel in 2 minuten:

Beoogde opbrengsten
(in termen van leerdoelen)

Werkzame bestanddelen
(didactische middelen)

Opbrengsten en didactiek

Nabespreking voorbeelden

Wat is de kracht van beide benaderingen?

Opbrengsten en didactiek

Nabespreking voorbeelden

Bespreek met buren de handout (beide kanten)
Welke aanvullingen zijn er?

LITERATUURGESCHIEDENIS IN VOGELVLUCHT Historisch-thematische benadering (leerlinggestuurd)	
Opbrengsten	Werkzame bestanddelen (didactiek)
Historisch besef (besef van continuïteit en discontinuïteit)	Historiseren en actualiseren: oude teksten worden in hun context bestudeerd en thematisch geactualiseerd door vergelijking met recent werk. Leerlingen worden uitgedaagd om overeenkomsten en verschillen tussen toen en nu te verklaren. Sociaal-constructivistisch: samenwerken en individueel werken met doelgerichte begeleiding van de docent.
Persoonlijke vorming	Aansluiten bij beleevingswereld: niveau, interesse, thema (ook door actualiseren). Eigen thematische vergelijking geeft betekenis aan literatuur en literatuurgeschiedenis.
Historisch overzicht	Introductie en periodisering van literatuurgeschiedenis.nl bieden een oriënteringsbasis (cognitieve kapstok). Vijf presentaties van 30 minuten per periode zorgen voor verbreding.
Cultuuroverdracht	Kennis van tenminste één klassieker uit een periode. Daarnaast uitwisseling met groep over vijf andere klassieke werken uit dezelfde periode.
Taalvaardigheid	Er worden hoge eisen gesteld aan de mondelinge presentatie (met vragen na) en aan het individuele werkstuk (uiteenzetting en beschouwing).
Motivatie	Eigenaarschap door keuzeruimte: periode, thema, boeken, niveau. Variatie: levendig hoorcollege, groepswork, groeps-presentaties, individuele opdracht. Veiligheid: gestructureerde opdracht (houvast) en individuele begeleiding. Productgericht: groepspresentatie periode, individueel werkstuk 2 boeken Efficiënt: twee werken voor de leeslijst, een presentatie en een werkstuk.
...	...

LITERATUURGESCHIEDENIS ALS IDEEËNGESCHIEDENIS Cultuurhistorische benadering (docentgestuurd)	
Leeropbrengsten	Werkzame bestanddelen (didactiek)
Historisch besef (besef van continuïteit en discontinuïteit, eventueel standplaatsgebondenheid)	Constructivistisch: leerlingen worden door de docent en werkbladen gestimuleerd tot reflectie over cultuuruitingen in hun context. Door socratische werkvormen worden leerlingen gestimuleerd om diverse cultuuruitingen door verschillende cultuurhistorische 'frames' (ideeën) te benaderen en te beschouwen.
Persoonlijke vorming	De ideeën bieden vanuit verschillende wereldbeelden antwoorden op zingevingsvraagstukken en stimuleren leerlingen om zich door reflectie daartoe te verhouden. Ze leren zich ook te verhouden tot diverse kunstvormen.
Historisch overzicht	De chronologische opeenvolging van ideeën (stromingen) zorgen voor samenhang (van theocentrisch naar humanistisch, naar rationalistisch etc.) en bieden door de koppeling aan wereldbeelden leerlingen een betekenisvolle 'cognitieve kapstok'.
Cultuuroverdracht (en esthetische vorming)	Er is sprake van een vakoverstijgende benadering (ckv, geschiedenis, literatuur uit alle talen en tot op zekere hoogte ook filosofie). De teksten en andere cultuuruitingen illustreren meestal het verhaal van de Westerse cultuurgeschiedenis en hebben daardoor een overwegend dienende functie. Leerlingen maken kennis met diverse cultuuruitingen die tevens representaties zijn van een bepaald wereldbeeld. Ze leren dus ook hoe verschillende kunstdisciplines vorm geven aan een idee. De verhalen die steeds weer opnieuw worden verteld (Romeo en Julia, Orpheus en Eurydice, Job, etc.).
Taalvaardigheid	Deze aanpak biedt allerlei mogelijkheden voor een werkstuk (essay, beschouwing, onderzoeksverslag), discussie of mondelinge presentatie.
Motivatie	Leerlingen worden aangesproken op hun intellect en uitgedaagd te reflecteren over zingeving en betekenis, ook over hoe ze zelf in de wereld staan. Door de geleide instructie en gesprekken construeren ze zelf betekenis (ontdekkend leren). De ideeën zijn transferabel: ze geven stof tot nadenken en hebben buiten de les voor veel leerlingen ook een zinnige betekenis.

Literatuurgeschiedenisonderwijs 2017

Wat te doen met Bredero na 400 jaar?

Historisch-thematisch
Gouden Eeuw - de Ander

Cultuur-/ideeëngeschiedenis
Renaissance: sociale actualiteit

*Al siet men de luy
 men kentse niet*

Amsterdam 1617

- Bredero xenofob?
- Brabanders

Toen en nu:

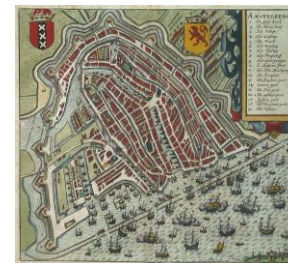
- verschillen en parallellen

't Kan verkeeren

Geloofsstrijd/humanisme
 Stad en land, migratie
 Sociale spanningen
 Expansie

De lezende burger/leek

Vragen, opmerkingen, contact?

Meesterschapsteam Nederlands – Letterkunde

>> **Hartelijk dank voor uw aandacht en inbreng!**

Meesterschapsteam Nederlands - Letterkunde

<https://vakdidactiekgw.nl/paginavak/nederlands-algemene-info-letterkunde/>

- Theo Witte (RUG) – t.c.h.witte@rug.nl
- Erwin Mantingh (UU) – e.mantingh@uu.nl
- Marjolein van Herten (OU) – marjolein.vanherten@ou.nl

Bewust geletterd - Manifest Nederlands op School

<http://vakdidactiekgw.nl/manifest-nederlands-voor-platform-onderwijs2032/>

>> **Tot HSN 31 in 2017!**

Universiteit Utrecht

Vakdidactiek
Geesteswetenschappen

OU • RU • RUG • UL • UU • UVA • VU